

Sygn. akt II UK 705/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Beata Gudowska

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z wniosku H. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o ustalenie kapitału początkowego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 9 lutego 2017 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 19 lutego 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 lutego 2015 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. od wyroku z dnia 7 maja 2014 r., którym

Sąd Okręgowy w O. zmienił decyzję organu rentowego z dnia 22 lipca 2013 r. i przyznał H. B. prawo do ustalenia kapitału początkowego.

W sprawie ustalono, że wnioskodawczyni udokumentowała jedynie okresy ubezpieczenia pracowniczego. Do Niemiec przesiedliła się w dniu 27 grudnia 1998 r. Decyzją z dnia 22 lipca 2013 r. organ rentowy odmówił wnioskodawczyni prawa do emerytury.

W takim stanie faktycznym Sąd odwoławczy podzielił ocenę Sądu pierwszej instancji, że wnioskodawczyni ma prawo do ustalenia kapitału początkowego w świetle art. 172 ust. 1, art. 173 i art. 174 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna). Z treści tych przepisów jednoznacznie bowiem wynika, że każdemu ubezpieczonemu urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948 r., który przed datą 1 stycznia 1999 r. opłacał składki na ubezpieczenie społeczne lub za którego składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy. Wskazując na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UK 30/09, Sąd drugiej instancji stwierdził, że sprawy ustalenia kapitału początkowego nie są objęte ani zakresem umowy zawartej pomiędzy PRL i RFN o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym z dnia 9 października 1975 r., ani zakresem regulacji prawa wspólnotowego, na które powołuje się organ rentowy. W ocenie tego Sądu, skoro kapitał początkowy nie jest świadczeniem emerytalnym, a stanowi jedynie część wysokości ewentualnej emerytury, to na etapie jego ustalania nie ma podstaw do stosowania przepisów prawa wspólnotowego. Konieczność taka uaktualni się dopiero w przypadku ubiegania się przez wnioskodawczynię o świadczenie emerytalne.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego, a to : 1) art. 8 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (DZ.U.U.E.L. Nr 166, poz. 1, dalej jako rozporządzenie nr 883/2004) przez jego niezastosowanie i przyjęcie, że umowa pomiędzy Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Federalną Niemiec z dnia 9 października 1975 r. o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym (Dz. U. z 1976 r. Nr 16, poz. 101 ze zm., dalej jako umowa z 1975 r.), w szczególności jej art. 4 ust. 1 i ust. 2, po

inkorporowaniu do systemu prawa Unii Europejskiej nie ma zastosowania w odniesieniu do osoby posiadającej miejsce zamieszkania w Niemczech nieprzerwanie od 1988 r., która złożyła wniosek w polskim organie rentowym o ustalenie kapitału początkowego, a w konsekwencji, że takiej osobie polski organ rentowy ustala kapitał początkowy na podstawie art. 173 i art. 174 ustawy emerytalnej; 2) art. 3 ust. 1 lit. d i art. 10 rozporządzenia nr 883/2004 przez przyjęcie, że wnioskodawczyni ma prawo do ustalenia kapitału początkowego służącego do ustalenia wysokości emerytury na podstawie art. 25 i 26 ustawy emerytalnej z uwzględnieniem okresów zatrudnienia przebytych w Polsce przed 1991 r. dla osoby, która posiada ekspektatywę emerytury z niemieckiego systemu zabezpieczeń społecznych za te same okresy ubezpieczenia, co stanowi naruszenie zakazu kumulacji świadczeń określonego w art. 10 rozporządzenia nr 883/2004.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest usprawiedliwiona. Podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia stanowiła ocena, że sprawy o ustalenie kapitału początkowego nie są objęte zakresem regulacji prawa wspólnotowego, znajdującego zastosowanie dopiero na etapie ustalania wysokości świadczenia. Taki pogląd istotnie został zaprezentowany w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2006 r., I UK 356/05 (OSNP 2007 nr 13-14, poz. 202) oraz z dnia 2 września 2009 r., II UK 30/09 (OSNP 2011 nr 9-10, poz. 128), jednak w stanach faktycznych i prawnych innych niż stan faktyczny sprawy, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna. W sprawach tych chodziło bowiem o zakwalifikowanie okresu pracy za granicą obywatela polskiego w zagranicznym zakładzie, do którego został skierowany w ramach współpracy międzynarodowej (na podstawie umowy zawartej pomiędzy Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej o współpracy w zakresie zatrudnienia obywateli Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w uspołecznionych przedsiębiorstwach gospodarczych Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej z dnia 17 lipca 1972 r.), jako okresu

wymienionego w art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. c ustawy emerytalnej, który z mocy art. 174 ust. 2 pkt 1 tej ustawy podlega uwzględnieniu przy obliczaniu kapitału początkowego.

Tymczasem z bardzo lakonicznych ustaleń stanowiących podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia wynika tyle, że wnioskodawczyni legitymuje się polskimi okresami ubezpieczenia sprzed daty przesiedlenia się do Niemiec. Należy przy tym zauważyć, że dokumenty zawarte w aktach sprawy wskazują, iż faktycznie miało to miejsce w 1988 r., a nie - jak błędnie przyjął Sąd drugiej instancji - w 1998 r. Istota sporu sprowadza się zatem do tego, czy okresy te mogą być zakwalifikowane jako okresy ubezpieczenia uwzględniane dla celów obliczania kapitału początkowego (będącego elementem ustalania prawa do świadczenia), czy też podlegają prawnej kwalifikacji tak jak okresy niemieckie, co wyłącza możliwość ich potraktowania jako okresy ubezpieczenia w ujęciu art. 174 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2015 r., II UK 278/14, LEX nr 1764811 oraz postanowienie składu siedmiu sędziów tego Sądu z dnia 17 września 2014 r., II UZP 2/14, OSNP 2015 nr 9, poz. 128).

Rozstrzygnięcie tej kwestii wymaga poczynienia stosownych ustaleń i przeanalizowania szeregu zmieniających się regulacji, w tym postanowień umowy z 1975 r. oraz umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o zabezpieczeniu społecznym sporządzonej w Warszawie dnia 8 grudnia 1990 r. (Dz.U. Nr 108, poz. 468 ze zm.), przepisów rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz.U.E.L. Nr 149, poz. 2 ze zm.), rozporządzenia nr 883/2004 oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.U.E.L. Nr 284, poz. 1 ze zm.). Dopiero wtedy możliwe będzie dokonanie oceny, czy polskie okresy ubezpieczenia wnioskodawczyni sprzed daty jej przesiedlenia się do Niemiec mogą być po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej uwzględnione przy obliczaniu

kapitału początkowego, czy też stały się one „okresami niemieckimi”, uwzględnianymi dla celów ustalania emerytury (prawa do emerytury) w Niemczech.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 oraz odpowiednio stosowanego art. 108 § 2 k.p.c.

r.g.